

„Cidkatcha Cedek” - A társadalmi igazságosság eszméje a budapesti Rabbiképző történetében

Egy egyetemi képzés missziója nem lehet más, minthogy jobba tegyük az életünket, igazságosabb, boldogabb, kiszámíthatóbb világban éljünk. Csökkentse a körülöttünk lévő káoszt és emberi szenvedést.

A Budapesten a közel 150 éve folyamatosan működő, mai nevén Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem történetét szeretném bemutatni – a zsidó szociális munkás szemszögéből. Hogyan és miért jött létre? Hogyan keresi a helyét, és milyen válaszokat ad a szociális problémákra ma? A Rabbiszeminárium története az új utakat kereső, változni képes, ugyanakkor mindig a hagyomány és az ősi tradíciót megtartó zsidó közösség története. A történelem hatalmas viharai ellenére hogyan tudott fennmaradni egy közösség, egy a magyarországi zsidó közösségbe beágyazott felsőoktatási intézmény? Erre keresek válaszokat a Zsidó Egyetem történetén keresztül. A mintegy 150 év alatt hosszabban csak egy évig szünetelt az oktatás: 1944-ben.

Az Egyetem születésének kora

1877. november 15-én maga Ferenc József¹ császár is ellátogatott a Rabbiképzőbe. Miért volt ilyen jelentőségteljes ez az intézmény, hogy maga a legendás császár, Európa történetének jelentős és egyik leghosszabb ideig uralkodó monarchája is tiszteletét tette egy zsidó intézményben?

A XIX. században a zsidóság jogegyenlőségét és modernizációját tekintve teljesen a nyugat-európai mutatókkal megegyező folyamatok játszódtak le Magyarországon. Az emancipáció útján 1867-től egy reményteli időszak köszönt be a zsidóság életébe Európa nyugati részén és Magyarországon is. A szimbolikus társadalmi szerződés² a magyar nemesi elit és a zsidók között, a közös érdekek miatt léphetett életbe. A zsidóság nagy vehemenciával szeretne magyarosodni, meghálálva a vágyott, egyre bővülő jogokat és társadalmi elismerést, befogadást. A nemesi elit egy meghatározó, művelt része pedig a nyugat-európai trendekhez igazodva, nagyvonalúan saját privilégiumait is hajlandó felszámolni. A magyar rendi társadalom ezen része befogadást ajánl a zsidóságnak, amennyiben leszámolnak önnön zsidóságukkal, és magyarokká válnak. A magyarság számarányának növelése a nemzetállami keretek kialakításánál szinte létkérdéssé vált a magyar arisztokrácia számára. Mai felfogásunk szerint kissé visszatetsző lehet a zsidó hagyományok felszámolását igénylő akarat, ugyanakkor a korszakban ez teljesen elfogadott volt. A multikulturalizmus elve egyáltalán nem létezett. Utólag látjuk csak, hogy ez a jelképes szerződés, habár nagy reményeket fűztek hozzá mindkét oldalról, sajnos katasztrofális, szörnyű véget ért. Ma már

¹ I. Ferenc József (Bécs, 1830 – Bécs, 1916)

² A társadalmi szerződés koncepció kritikája habár sok megfontolandó kérdést vet fel, mégis egy jól használható szociológiai absztrakció. (Kati Vörös: A unique contract. In: Kovacs-Andor (ed.): Jewish Studies at CEU III. Jewish Studies Project CEU, Budapest, 2002-2003)

„Cidkatcha Cedek” - A társadalmi igazságosság eszméje a budapesti Rabbiképző történetében

tudjuk, hogy 1920-ra a szerződést felmondja a trianoni³ és egyéb sebeitől vérző Magyarország. Elkezdődik a zsidók kizárása a magyarságból, majd jogfosztásuk és végül a teljes fizikai megsemmisítésük is, a Holokauszt. Most azonban inkább fókuszáljunk arra, hogy mi történik a boldog remények korszakában, hogyan próbál a zsidóság a magyar nemzeti eszme, a magyar liberalizmus törekvéseibe bekapcsolódni. Jól mutatja ezt a törekvést például a Magyar Zsidó Szemle folyóirat. Ezt a lapot szerkeszti, és ebben a lapban publikál a korabeli Rabbiképző tanári kara is. 1884-ben indult és 1948-ig 65 évfolyam jelenik meg. A folyóiraton keresztül megmutatkozik az Intézmény szellemisége, ideológiája, valamint kirajzolódik az a közösség, amely szolgálatában a Rabbiképző működött. Már a névválasztás is árulkodó, jól kifejezi a lap küldetését, a magyar és zsidó kettős kötődést. Jól látható ebben a szellemi termékben egyrészt a zsidó tudományos megközelítés, másrészt a magyar és a zsidó társadalmi egybeolvadás igénye, bizonyítási kényszere. Úgy gondolom, hogy a cikkek hatalmas tudású szerzői teljesen őszinték és bizakodók voltak abban, hogy megteremthetik a modern tudományos megközelítésű judaizmus és a magyar nyelv és kultúra magas szintű ötvözetét. A tudományosság univerzalizmusa mindenhol a partikuláris nacionalizmusok szolgálatába állt. Gondoljunk csak a történelemtudomány pozitivista módszereivel hogyan szolgálta a nemzeti identitáskeresést Európában. A Wissenschaft des Judenthums elve fogja szolgálni,- vallották a kor zsidó tudósai és progresszív rabbijai -, a magyar nacionalizmust, cserébe adva a zsidóságnak a méltányos bánásmódot, és a recepciót. Természetesen a zsidók évszázadokra visszamenőleg és generációk láncolatában ismerték és megélték a középkori pogromok és kiűzetések tragikus történelmi tapasztalatait. A nemzeti jogállamiság lehetősége, vagyis, hogy egy nemzetállam jogokkal rendelkező állampolgáraként, mint zsidó élhetett valaki, ez egy soha nem tapasztalt lehetőséget adott az üldözött, pária sorban élő zsidóknak. A Magyar Zsidó Szemlében majdnem minden szövegből az etikus élet és a mélyen vallásos érzületek a legfontosabb sarokpontok, valamint az oktatás, a „tanügy” fontossága, a lojalitás a magyarsághoz. A tudományos szemlélettel és egy tiszta morális és mélyen vallásos eszmével akarták szolgálni a befogadó magyar nemzetet. Ez meg is felelt a kongresszusi (később neológ)⁴ irányzat alapvetéseinek, és ez lett a Rabbiképző ars poeticája is. A lapban

³ A trianoni békeszerződés (magyar forrásokban gyakran békediktátum, illetve kényszerszerződés). Az első világháborút lezáró Párizs környéki békeszerződések rendszerének részeként a háborúban vesztes Magyarország (mint az Osztrák–Magyar Monarchia egyik utódállama) és a háborúban győztes antanti szövetség hatalmai (Nagy-Britannia, Franciaország, Olaszország, és egyebek) között létrejött békeszerződés, amely többek között az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlása miatt meghatározta Magyarország új határait. Magyarország területe egyharmadára csökkent.

⁴ A neológia (vagy neológ irányzat, régebbi, ma már kevésbé használatos nevén: kongresszusi irányzat) a zsidó újító mozgalmaknak speciálisan magyar ága. Történelmi kialakulása az Osztrák–Magyar Monarchiában születő reformista irányzathoz kötődik, később azonban visszakanyarodott a zsidóság hagyományőrzőbb, konzervatívabb formáihoz. Ez a mai nemzetközi vallásgyakorlat tekintetében némileg a modern orthodox irányzathoz hasonlítható. A magyarországi neológiát – azaz a zsidó vallás megújult formáját – a teljes

„Cidkatcha Cedek” - A társadalmi igazságosság eszméje a budapesti Rabbiképző történetében

publikálók deklarált célja is az volt, hogy a zsidó közösségeknek ebben a feladatban fórumot teremtsenek, példát mutassanak a hazafias zsidó közösségeknek, hitében megerősítsék, szellemi tudományos munícióval ellássák azokat. Nem volt könnyű ebben a présben küzdeni, egyrészt a bezárkózó ortodoxia vádló ellenségeskedése, másrészt a magyar keresztény társadalom tradicionális idegengyűlölete szorította a progresszív zsidóságot. Ráadásul, az utóbb említettekén kívül arra is választ próbáltak keresni a kongresszusi irányzat tudósai, hogy mivel lehetne megakadályozni azt, hogy a zsidó emberek jelentős része valóban fokozatosan elhagyta zsidó tradícióit. Az urbanizált közegben élő zsidók szekularizációja megállíthatatlan folyamat lett. A zsidó közösség szigorú szabályainak kereteiből való kilépés és egy szekularizált, felekezeti-semleges közegben való élet lehetősége sok zsidót vonzott. Lehetőséget kaptak, hogy a gyűlölt, lenézett vagy legjobb esetben is távolságtartással kezelt státuszuk helyett, beolvadva a magyarságba megszabaduljanak stigmáiktól. Hogy ez mennyire sikerült és mennyire volt megvalósítható vágy, ez egy másik kérdés. Utólag tudjuk, hogy ez a vágy illúzió volt. A Magyar Zsidó Szemléből kiindulva, az egyik legfontosabb válasz a korban az oktatásra fektetett hangsúly volt. Hitték és oktatták, hogy amennyiben a magyarsághoz hűek, de a judaizmus értékeit is megtartják, etikus, mélyen vallásos, de kristálytiszt logikával fellépő tudományos elveket képviselnek, akkor ez vonzó lehet minden irányban. Megpróbáltak az ortodox kötelékekből már megszabaduló, de a zsidóságot még teljesen elhagyni nem kívánó embereknek igényes szellemi táplálékot biztosítani. Ezzel megakadályozni a zsidóság elhagyását.

Leopold Zunz (1794-1886) legendás német rabbi tevékenysége nyomán alakult ki a Wissenschaft des Judenthums mozgalom, mely a zsidóság hagyományos bölcséleti irodalmát, szent iratait, tradicionális szemléletét a modernitás tudományos megközelítéséből kezdte vizsgálni. *Monatsschrift für die Geschichte und Wissenschaft des Judenthums (MGWJ)* a német zsidóság havi zsidó tudományos igényű lapja, melyet Zecharias Frankel alapított Drezdában 1851-ben, 83 éven keresztül jelent meg. Egyik társ-szerkesztője Kaufmann Dávid⁵ volt. A *Revue des Études Juives (REJ)* című tudományos folyóirat 1880-ban indult útjára Párizsban Isidore Loeb szerkesztésében, aki a Metz-ben működő École Centrale Rabbinique végzettje volt. A REJ a francia zsidóság tudományos munkásságát volt hivatott

körü emancipáció vágya keltette életre. Az ősi hagyományok szigorú megtartása mellett nyitottságot mutat a modern kori életvitelre

⁵ Kaufmann Dávid (Kojetein (Morvaország), 1852. – Karlsbad, 1899) Vallásfilozófus, történész, a Rabbiképző Intézet tanára. Teológiai tanulmányait a breslauer rabbi-semináriumban, a bölcséleti és nyelvészeti képzést pedig az ottani és a lipcei egyetemen végezte. 1877-ben az akkor megnyitott budapesti Rabbiképző Intézet tanárává nevezték ki, ahol a zsidó vallásbölcsélet és történelem tanáraként működött, többnyire az általa rövid idő alatt elsajátított magyar nyelven tartotta előadásait.

„Cidkatcha Cedek” - A társadalmi igazságosság eszméje a budapesti Rabbiképző történetében

dokumentálni. Szerzői között szerepelt többek között Bacher Vilmos⁶ és Kaufman Dávid is, hiszen a kor zsidó tudományosságának megkerülhetetlen zsenijei voltak. 1884-ben már Magyarországon is elindul, - túlzás nélkül állítható -, a kor világszínvonalának élén járó periodikája a *Magyar-Zsidó Szemle*. Első szerkesztői Bacher Vilmos és Bánóczi József⁷ voltak. A Magyar-Zsidó Szemlét követi a Londonban 1889-ben megjelenő *The Jewish Quarterly Review*, mely szintén a Wissenschaft des Judenthums mozgalomból nőtt ki és a legrégebbi angol nyelvű zsidó modern tudományos folyóirat. Az angol periodikában is természetesen állandó szerzők voltak Kaufmann, Bacher és Blau Lajos⁸ is. Ez volt a Rabbiképző aranykora.

Hagyomány és Tudomány

6 Bacher Vilmos. 1870-ben avatták bölcsészdoktorrá, 1876-ban fejezte be rabbinikus tanulmányait Breslauban, ahol rabbivá avatták. Az 1877-ben megnyitott Országos Rabbiképző Intézet tanárává hívták meg, előzőleg rövid ideig rabbi minőségben működött Szegeden, tábori lelkész is volt. A Rabbiképzőben 36 esztendőn keresztül működött, igazgatói minőségben is. Tanulmányi köre a zsidó és keleti tudományok nagyon sok ágára terjedt ki. A Rabbiképzőn bibliai tudományokat és a zsidók történetét tanította. Szaktárgyai: az írás-magyarázat, a héber nyelvtudomány, az aggada, a vallásbölcselet, arab és perzsa tanulmányok. Jelentős része volt az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat magyar nyelvű Bibliájának kiadásában. Többek között ő is alapítója volt a Magyar Zsidó Szemlének Bánóczi Józseffel együtt.

7 Bánóczi József (eredetileg Weisz, Szentgál 1849 – Budapest, 1926) filozófus, irodalomtörténész, író, pedagógus, kritikus. Egyetemi tanulmányait Budapesten, Bécsben, Berlinben, Göttingenben és Lipcsében végezte. A tanári diploma megszerzése után előbb reáliskolai tanár, majd a budapesti Rabbiképző Intézet rendes tanára volt. 1887-ben az országos izraelita tanítóképző vezetését vette át, mint igazgató. A budapesti tudományegyetem 1878.-ban a filozófia magántanárává habilitálta, a Magyar Tudományos Akadémia 1879.-ben levelező tagnak választotta meg. Részt vett a Fehér Kereszt gyermekkórház alapításában, amelynek évekig titkára, majd alelnöke volt. 1885-ben alakult a Fehér- Kereszt Országos Lelenc- Egyesület. A nemcsak fővárosi hatókörű társadalmi szervezkedés lelenc- és szeretetházakat létesített 0-14 éves korú elhagyott gyermekek számára; gondozásba vette a toloncházba került gyermekeket; ingyenes orvosi ellátást nyújtó gyermekkórházat működtetett és segélyt folyósított szegény-sorsú szülő nőknek; dajkának helyezte el a gondozásba vett gyermekek anyját stb.

⁸ Blau Lajos Rabbi, hebraista, talmud-tudós, művelődéstörténész, az Országos Rabbiképző Intézet igazgatója (Putnok, 1861. – Bp., 1936.) 1888-ban a budapesti egyetemen filozófiai doktorátust szerzett, majd rabbi vizsgát tett. 1888-tól a budapesti országos rabbi képző intézet tanára volt, 1914-től igazgatója. 1931-ben nyugdíjba vonult. Szerkesztője volt a Magyar Zsidó Szemlének (1890), megalapítója és társszerzője a Hacofe (1911), továbbá a Jabneh (1928) és a Moria (1929) c. héber tudományos folyóiratoknak.

„Cidkatcha Cedek” - A társadalmi igazságosság eszméje a budapesti Rabbiképző történetében

Milyen témákról tanítottak, írtak a kor progresszív rabbijai? Szinte random módon nézzünk bele a Magyar Zsidó Szemle első számaiba és nézzük meg mi számított a kor tudományos diskurzusába. Két rövid példát szeretnék felvillantani, melyek jól szimbolizálják a fenti állításokat a kor egyik legnagyobb rabbijától Maybaum Zsigmondtól⁹. A mai napig izgalmas és aktuális témákról gondolkoztak, mint például a nők helyzete. A Magyar-Zsidó Szemle markáns üzenetei voltak ezek a teológiai írások, általuk próbálták a szerzők mondanivalójukat, üzenetüket felszínre hozni, ideologikus missziójukat érvényre juttatni.

Maybaum Zsigmond az első évfolyamban publikálja „A nő állása a bibliai ókorban” című két részes írását. „Minden zsidó liberális. Belső lényegében az” „A szabad gondolkodás a zsidóság lényegéhez tartozik” „A zsidó, ki a modern szellemet szolgálja” –írja Maybaum. A nők egyenjogúsítása még várat magára, de a progresszív szabadelvű rabbi előfutára a női egyenjogúsítás, a feminista gondolkodásmódnak. Jóval megelőzve korát a modernitás társadalmi kérdéseire ad interpretációt a Szentírásból levezethető zsidó hagyományos női szerepek új felfogására. Ugyancsak Maybaum az 1887-es évfolyamban Jób könyvéről értekezik három részletben. Berlinből írja magas színvonalú értekezését. Három részletben jelenik meg. Nem véletlen Jób történetének elemzése, hiszen az etikai tartásra és hitre nagy szükség van. A zsidóság hitének megerősítése teológiai fejtegetésekkel talán hatásos lesz. Ugyanakkor Jób történetét egy univerzális kontextusba teszi, és Jób történetét egy általános filozófiai, művészeti témaként elemzi. Megemlíti Bacon-t, Shakespeare-t, Kantot és Herdert is. Megemlíti, hogy Jób könyvéből merített ihletet Goethe a Faust megírásakor is. Maybaum nem csak egy korszerű műelemzést ír, hanem átülteti a bibliai sorokat ékes magyar versformára. A bibliai héber szöveg szép magyar nyelvű fordítása, természetesen fontos lépések voltak a magyar és zsidó szimbiózis megkonstruálásában. Ilyen indíttatás ösztönözte, hogy közelebb hozza a zsidóságot és magyarságot, például Júda Halevi magyar fordításai is a lapban. Arra keres modern választ, hogy a bűn és a méltó büntetés vagy az erkölcsös életmód és annak jutalma, a megérdemelten boldog élet között vannak-e ok okozati összefüggések. A műelemzés és a filozófiai értelmezés logikus és racionális, konklúziója

⁹ Maybaum Zsigmond (Siegmond), rabbi, Miskolcon született 1844. ápr. 29. Kismartonban és Pozsonyban jesivában tanult. Kismartonban Hildesheimer Izrael tanítványa volt, Pozsonyban a liceumba is járt Teológiai tanulmányait a breslauer rabbiszemináriumban végezte s a hallei egyetemen tett bölcsészeti doktorátust. 1870-73-ig Alsókubinban volt rabbi, 1873-81-ig Saaz csehországi községben, ahonnan Berlinbe hívták meg rabbinak és a Lehranstalt f. Wissenschaft d. Judentums docensének, ő alapította a Német Rabbiegyesületet, melynek elnöke is lett. A császár professzori címmel tüntette ki. M. elismert német hitszónok volt. Halála előtt néhány évvel nyugalomba vonult. Művei: Die Anthropomorphismen und Anthropopathien bei Onkelos und den späteren Targumim (1870); Die Entwicklung des altisraelitischen Priestertums (1880); Die Entwicklung des israelitischen Prophetentums (1883); Predigten (1892-1894; Jüdische Homiletik (1894), Methodik des jüdischen Religionsunterrichtes (1895); Die Anfänge der jüdischen Predigt (1901).

„Cidkatcha Cedek” - A társadalmi igazságosság eszméje a budapesti Rabbiképző történetében

többek között az, hogy az embernek függetlenül a remélt jutalomtól vagy büntetéstől kell „keresniük a jót és kerülni a rosszat”. Tehát, az emberi társadalom civilizációs ideálja az, amennyiben etikáját és erkölcsét interiorizálja, függetleníti az anyagi vagy egyéb várható jutalmazástól.

A Holokauszt

A Holokauszt nem csak a zsidókra és ezen belül a magyarországi zsidóságra mért hatalmas csapást, hanem az egész európai civilizációra. Így a zsidó közösséget és intézményrendszerét, a Rabbiképzőt is évtizedekre, generációkra tette tönkre. Az a tanintézet, ahol csak pozitív értékek, a világ jobbítását célzó gondolkodás folyt, ahol a tudománnyal és szent iratokkal foglalkoztak 1944-ben a gyilkos gépezet egyik deportáló állomásává vált. Adolf Eichmann maga is ellátogatott az Intézménybe és a könyvtár kincseit szeretne volna megkaparintani, Németországba szeretne volna vinni azokat. Ez csodával határos módon végül is nem sikerült. Magyarország 1944. március 19-én végrehajtott német megszállását követően az Országos Rabbiképző Intézet épületét lefoglalták és „kisegítő toloncházzá” alakították. Az Intézet 1877-ben alapított könyvtárából Adolf Eichmann utasítására több ezer kötetet külföldre szállítottak. Eichmann bizonyára előzetes tájékozódás után vetett szemet az Intézet könyvtárára, amelyet már a századelőn a vele csaknem egyidős, ma ugyancsak működő párizsi Bibliothèque d'Alliance Israélite Universelle és az amszterdami Biblioteca Rosentaliana mellett szakértők Európa három legjelentősebb hebraika— judaika gyűjteményei egyikének tekintettek. A végcél a Frankfurt am Main-i Zsidókutató Intézet lett volna, de csak Prágáig jutott el a zsákmány, ahol később a zsidó hitközség anyagának rendezésekor bukkantak rá.

Új korszak: a szocialista diktatúrától a szociális munkás képzésig

1945. március 22.-én csodálatos módon feltámad az Intézmény és újra megnyitja kapuit, több mint harminc hallgatóval. Scheiber Sándor¹⁰, aki akkor fiatal professzor, lesz az intézet szellemi vezetője, majd 1950-től a rektora. A szocialista diktatúrára jellemző ateista vallásellenes környezetében kell vallási oktatást szerveznie. Scheiber ebben az atmoszférában képes arra, hogy a Rabbiképzőt nem csak rabbikat kibocsátó intézményként

¹⁰ Scheiber Sándor (Bp., 1913 – Bp., 1985.): nyelvész, irodalomtörténész, a nyelvtudományok doktora. Mindkét szülői ágon rabbik leszármazottja. 1938-ban avatták rabbivá. 1938-1940 között Oxford, Cambridge, London könyvtáraiban – egyéb kutatások mellett – középkori héber kéziratokat tanulmányozott. 1941-től 1944-ig Dunaföldváron volt főrabbi. 1944. dec. 31-én édesanyját a nyilasok lelőtték. 1945-től újjáépítette, 1950-től igazgatta a pesti Rabbiképző Intézetet. Bár külföldről sok meghívást kapott (pl. a Jeruzsálemi Héber Egyetem könyvtár igazgatói tisztere), e hivatalban maradt haláláig.

„Cidkatcha Cedek” - A társadalmi igazságosság eszméje a budapesti Rabbiképző történetében

tartja fön, de a péntek esti zsinagógai összejöveteleket, vendéglátást olyan kifinomult intelligenciával végzi, hogy bevonzza a budapesti zsidó idős és fiatal értelmiségnek azt a részét, mely a zsidó kultúrára szomjazik. A diktatúra évei alatt még több zsidó hagyta el hagyományait, a vegyes házasságok és vallásellenesség miatt sokan asszimilálódtak. Néhányan rejtőzködő életet éltek, de csak néhány ezer ember járt zsinagógába. A holokauszt után az első évtizedekben még élt az a generáció, akik otthonról hozták a zsidó hagyományokat. Annak ellenére, hogy sokan nem gyakorolták a zsidó hagyomány előírásait, ünnepeit, még ismerték azokat, de már nem adták át gyerekeiknek, unokáiknak. Hiába voltak meg a zsidó közösségben a hagyományos zsidó szociális intézményrendszer maradványai és emlékei, mégsem volt képes ezt működtetni saját erőből. Magyarországon nem csak a Holokauszt kegyetlen tömegmészárlása tette tönkre a közösséget fizikailag és lelkileg. Az állam-szocialista diktatúra rendszere még jobban felmorzsolta a megmaradt, túlélő zsidókat és leszármazottaikat. Az 1956-os népfelkelést követően újabb nagyobb létszámú zsidó hagyta el Magyarországot. A zsidó identitás teljes elhagyását, tagadását vagy titkolását jutalmazta és várta el a rendszer, ugyanakkor a megmaradt apró zsidó identitásukat felvállaló vallásos csoportokat jelentéktelen számuk okán nem üldözte. Sőt, mivel veszélytelennek bizonyultak, néhány példa statuálásán kívül engedélyezték, sőt az elnyomó diktatúra a relatív nyugalom okán, úgymond nagylelkűségét és kirakat toleranciájukat is bizonyítani próbálták. Így maradhatott fent az Országos Rabbiképző Intézet Scheiber Sándor Rabbiprofesszor vezetésével, és néhány zsinagógai vagy egyéb zsidó valláshoz köthető, igaz, a besúgó hálózat által megfigyelt intézmény, temető, néhány zsinagóga, a zsidó gimnázium kis létszámú hallgatója vagy a cenzúrázott zsidó újság az Új Élet. A zsidóságot elhagyók, vagy azt titkolók azonban lehetőséget kaptak, hogy felfelé haladjanak a társadalmi státuszukban, főleg, ha a szocialista párt és a marxizmus hívei lettek. Ez nem esett nehezebbre sok zsidónak Magyarországon, hiszen már a Holokauszt előtt is sokan elindultak az asszimiláció útján és baloldali érzelműekké váltak. A nyolcvanas kilencvenes évekre a fiatal másod, harmad generációs túlélők nagy része elszakadt hagyományaitól.

Szociális kérdések

Mivel a szociális munkás képzés Magyarországon 1990 előtt tulajdonképpen nem létezett, ez jellemzője volt nem csak a zsidó közösségnek, de az egész társadalomra nézve is. Magyarországon az állam-szocialista diktatúra idején (1948-1989) a kommunista egy-párti elit azt próbálta hamisan kommunikálni, hogy a szociális problémákra, szükségletekre (lakhatás, oktatás, egészségügy, foglalkoztatás stb.) a szocialista rendszer kielégítő válaszokat tud adni. Továbbmenve ezen a logikán, a valósággal szemben tagadták még a szegénység létezését is Magyarországon. A rendszerváltás után, amikor megszűnt az ideológiai motivációból táplálkozó propaganda, általános társadalmi jelenség lett a szegénység beismerése és valós megoldások keresése. Az egyik megoldás lett a szociális szakemberek képzése, valós társadalompolitika kialakítása.

„Cidkatcha Cedek” - A társadalmi igazságosság eszméje a budapesti Rabbiképző történetében

1995-ben indult a Zsidó Egyetemen a szociális munkások képzése. A zsidó közösség és az egyetem kapcsolatát vizsgálva jelzés értékű, hogy már a szak indulásánál tulajdonképpen a közösség igénye fogalmazódott meg először. A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz)¹¹ fogalmazta meg az egyetem felé, hogy szükség van egy ilyen irányú képzésre. Azt látták ugyanis a közösség tagjai, hogy egyrészt vannak szociális problémák, másrészt viszont, hogy sokan dolgoznak ilyen területen specifikus szociális irányú képesítés nélkül. Például az idősek otthonaiban vagy a Hitközség szociális osztályán. Ez a helyzet a magyar társadalom számára egy eddig nem ismert, letagadott jelenség volt, amivel egy időben egy új szakma is bevezetésre került a rendszerváltás utáni Magyarországon. A mai napig a „szociális” speciális kelet-európai kontextusától nem tud megszabadulni a szakma, mivel az állampárti diktatúra „szocialista” jelentéstartalmával asszociálható. Tehát hasonló folyamatok játszódtak le a magyar társadalomban és a zsidó közösségben egyaránt. Ez természetes, hiszen általában a zsidó közösségek a többségi társadalom hatása alól nem tudják kivonni magukat. Néhány különbség, eltérő folyamatok azonban megfigyelhetők. A zsidó közösség számára, mely történelmileg, hagyományosan több ezer éve fenntartott szociális intézményeket, nem volt teljesen új, ismeretlen dolog egy szociális képzés beindítása és válaszok keresése a szociális problémákra. A hagyományos zsidó intézményrendszer mindig is fenntartott a lehetőségeihez mért szociális ellátórendszert. A Holokauszt előtti időkben például, amikor a zsidó közösség számarányában és anyagi javaiban is jelentős volt, ehhez mérten szociális tevékenységei is szerteágazóak voltak, valamint komoly anyagi alapokkal rendelkeztek.

A rendszerváltás után tehát, igaz, hogy a zsidó közösség egy számában és eszközeiben megtépzott közösség volt, mégis tudott honnan erőt meríteni és a hagyományait feléleszteni igyekezett. Ugyan ez némileg igaz volt a többségi magyar társadalomra is. A különböző egyházak felújították karitatív tevékenységeiket. Ugyanakkor az alulról jövő civil szerveződés és az önkéntesség nagyon lassan indult be. A legtöbb civil szervezet, alapítvány, egyesület a rendszerváltást követő két évtizedben főleg államilag támogatott non-profit szervezetek voltak, ami egy paradox, furcsa, ellentmondásos helyzetet árul el. Némileg így történt ez a zsidó közösségben is, de itt az állam egyházi finanszírozása mellett például a Claims Conference¹² támogatta az idős Holokauszt túlélőket, ami az American Jewish Joint Distribution Committee (Joint) nevű szervezeten keresztül történt meg. A Joint az 1950-es évekig Magyarországon hatalmas erőforrásokkal segítette a Holokauszt utáni zsidóság helyzetét, amíg politikai okokból betiltották tevékenységét. Ennek a támogatásnak volt köszönhető - többek között-, hogy relatíve elég magas létszámban maradtak holokauszt-túlélők Magyarországon, főleg Budapesten. A rendszerváltás után, amint lehetősége nyílt a

¹¹ Zsidó Egyház, a zsidóságot képviselő vallási szervezet

¹² The Conference on Jewish Material Claims Against Germany, a Holokauszt kárpótlásainak összegyűjtésére és szétosztására alakult szervezet

„Cidkatcha Cedek” - A társadalmi igazságosság eszméje a budapesti Rabbiképző történetében

Jointnak, visszatért és 1991-ben megalapította saját magyarországi alapítványát a Magyarországi Zsidó Szociális Segély Alapítványt (Mazs). A rendszerváltás után a legjelentősebb meghatározó és aktív alulról építkező szervezet a zsidó kulturális egyesület volt (MAZSIKE). Jól mutatja, hogy a magyarországi zsidók többsége nem vallásos zsidóként, hanem inkább valamilyen kulturális emlékezetközösségként határozza meg önmagát. Később a pluralista és különböző érdekek, értékek, személyes ambíciók mentén széttöredezték a zsidó civil mozgalmak. A zsidó közösségi intézményrendszer jelentős részét az állam és külföldi források tartják életben.

A rendszerváltás után egy többszörösen is kegyetlenül, fizikai létében is üldözött, identitását titkolni, asszimilálódni kényszerült közösséget találunk. Nem csoda, hogy nehezen indultak be azok a - szabad társadalomban megszokott - alulról jövő kezdeményezések, civil, „citoyen”, polgári értékeket képviselő viselkedések. Ennek ellenére, a zsidó Holokauszt túlélők, a második, harmadik generációval együtt a hagyományokat gyorsan feltámasztotta és a zsidó közösség újból aktív, hamvaiban feltámadt, szervezett közösséggé vált a 90-es évekre. Még nem volt olyan polgári réteg mely fent tudott volna tartani egy bonyolult intézményrendszert, hiszen a liberális kapitalizmus még nem fejlődött ki, nem teremtődtek meg ennek a feltételei. Ugyanakkor állami és külföldi finanszírozással megindult a zsidó közösség önszerveződése, az előbbiekből következő nehézségeivel együtt. A Rabbiképző vezetője Schweitzer József rabbi z”l (1922-2015) a rendszerváltozáskor, aki átvezeti az Intézményt a diktatúrából a liberális demokráciába. 1981-től 1997-ig töltötte be az igazgatói posztot. A Rabbiképzőből azonban, aki egy valódi egyetemet hozott létre, az Prof Schőner Alfréd Rabbi volt. Schőner Alfréd (1948-) a Rabbiképző végzettje és Scheiber Sándor tanítványa a hetvenes évektől több zsinagóga rabbijaként teljesít szolgálatot vidéken és Budapesten. 1991-től Izraelben tanít, többek között a Haifai Egyetemen, de visszatér Magyarországra, hogy megszervezze azt a Rabbiképzőt, ami választ adhat az új idők kihívásaira. Neológ értékrendszerhez ragaszkodva 1996-tól szervezi az Egyetem tudományos és közösségi életét, 2002-től Rektor. Az Országos Rabbiképző Intézetből Zsidó Egyetemet hoz létre, ahol BA-tól a Doktori Iskoláig az állam által akkreditált több szakon folytathatók a tanulmányok (Judaisztika BA, Kultúratörténet MA). Schőner Alfréd Rabbi kitartó és kreatív tudományos szervező szemléletében mindig fontosságot tulajdonított annak, hogy megerősítse a szociális munkás szakot. A zsidó hagyományokhoz ragaszkodó rabbi a társadalmi igazságosság és az egymásért felelősséget vállaló zsidó közösségi szemléletet látja a szociális munkában.

„Cidkatcha Cedek” - A társadalmi igazságosság eszméje a budapesti Rabbiképző történetében

A szociális munkás szak

A Szak oktatói olyan aktív szakmapolitikai szereplők, akik formálják a közéletet és a szakma értékeit, befolyásolják a társadalom szociálpolitikai gondolkodását. Részt vesznek a társadalmi kérdések nyilvános diskurzusaiban, elemzéseiket a megfelelő kommunikációs csatornákon eljuttatják, mind a szakmai, mind pedig a széles értelemben vett közvéleményhez. A Szakon olyan tanárok tanítanak, akik könyvek és cikkek megjelenésével, konferencia kötetekkel próbálják a tudomány figyelmét felhívni a Holokauszt-trauma és egyéb társadalmi kérdésekre, problémákra. Rendszeres résztvevői és szervezői az ELTE Társadalomtudományi Kar és más hittudományi egyetemek, szervezetek szociális témájú konferenciáinak. A Szak tanárai és hallgatói nem csak passzív résztvevői, de szervezői, előadói, munkacsoport-vezetők és résztvevők pl. a minden évben megrendezett Szociális Munka Napja konferenciának, mely felöleli az egész szociális szakmát, ennek szervezésében részt vesz az oktatóinkat és hallgatóinkat is képviselő Szociális Innováció Alapítvány. Ehhez hasonlóan a Szociális Munka Világnapjához kötődő szakmai események, konferenciák megszervezése és a Szak jelenléte is messze túlmutat a méretén. Egyenrangú partnere a jóval nagyobb egyetemeknek. A tudományos közélet aktív formálói, miközben bevonják a hallgatókat is a szervezésbe, így a fiatal szakemberek lehetőséget kaphatnak a megjelenésre, tanulhatnak a tapasztaltabb kollégáktól, részt vehetnek a napjainkban zajló szakmapolitikai események alakításában. A Szak oktatói a zsidó közösség szociális ellátásokat nyújtó intézményrendszerében működő kerekasztal-megbeszélések és a szakmai egyeztető fórumok állandó résztvevői. Az oktatók különböző tudományos szakmai műhelyek aktív képviselői, mint a KÚT rendelő, ami az országban az első holokauszt túlélőkre specializálódott pszichoterápiás csoportos és egyéni terápiát honosított meg. Ma már a második és harmadik generációs traumák szakértőinek is a műhelye. Olyan elismert alapítványok kuratóriumi tagjai, mint a Haver, amely fiatal önkéntesekből álló közhasznú informális oktatási alapítvány, ahol az önkéntesek és a kuratóriumi tagok között is képviselteti magát az Egyetem. Ezekben az alapítványokban folyó műhelymunka és kutatások, pályázatok kiírói, résztvevői. A zsidó közösség legnagyobb alapítványa a Mazs Alapítvány, melyet a Jewish Joint Distribution Committee hozott létre 1991-ben, hallgatóink gyakorlataikat végzik itt, a munkatársak, - melyek közül rengeteg a végzettünk-, állandó tereptanárai a Szaknak.

A felvenni tervezett és a ténylegesen felvett, tanulmányaikat megkezdett hallgatók száma az évek során kiegyensúlyozott képet mutat, ez átlagban évi 15 hallgató körüli, amelyet minden gond nélkül az intézményi kapacitás el tud látni, megfelelő méretű és számú tanterem és az infrastruktúra is rendelkezésre áll. A jelentkező hallgatók vallását, hitét, származását teljesen

„Cidkatcha Cedek” - A társadalmi igazságosság eszméje a budapesti Rabbiképző történetében

privát adatnak tekinti az Egyetem. Semmilyen közösséghez tartozás vagy származás, hit nem feltétele a Szociális Munkás Szakon való tanulásnak és diploma szerzésnek.

A szociális munkás szak nagy hangsúlyt fektet a szociális munkások szakmai gyakorlati képzésére. A gyakorlat tartalma annak elérésére irányul, hogy a hallgatók a gyakorlat elvégzése során megfelelő jártasságra tegyenek szert, értsék meg a szociális munkás és egy kliens közötti kapcsolat komplexitását. Észlelni tudják saját viselkedésük azon aspektusait, amelyek hatást gyakorolnak a segítő kapcsolatra. Valamint képesek legyenek a saját hiedelmeik, értékeik kezelésére annak érdekében, hogy el tudják fogadni más kultúrájú, életstílusú és viselkedésű klienseket és hogy ez ne akadályozza a kliensek érdekében történő beavatkozást. A képzés során a cél, hogy a szociális munkások a klienssel való kapcsolatukban a kölcsönösség, bizalom és elfogadás atmoszféráját alakítsák ki. Cél továbbá, hogy a szakon végzettek képesek legyenek a kongruens kommunikációra. Tudjanak közreműködni a kliens problémáinak azonosításában, ismerjék meg a személyes gondokban megjelenő társadalmi hatásokat. A konkrét kliensekkel való kapcsolat helyzeteiben használják fel a szociológiai, szociálpszichológiai és pszichológiai és egyéb tanult elméleti magyarázó elveket. Ismerjék fel a társadalmi problémák hatásait azokban az élethelyzetekben is, amelyeket nem társadalmi problémaként definiálnak. Valamint a szükségletekben, életstílusban, kultúrában, kommunikációban megnyilvánuló egyéni és társadalmi különbségeket és egy partneri viszonyban a kliensekkel ezekre adekvát módon reagáljanak.

A gyakorlat és az elméleti képzés tartalma annak elérésére irányul, hogy a hallgatók a helyi településszintű és a zsidó közösségek közösségfejlesztő munkájában való közreműködéssel a segítő, bátorító, informáló, kapcsolatszervező munkájuk révén ismerjék és alkalmazzák a közösségfejlesztés cselekvési technikáit (közösségi felmérés, közvélemény kutatás, nyilvános beszélgetés, személyes interjú) ismerjék fel a civil-, a felekezeti közösségekben és a civil zsidó közösségekben, szervezetekben, lakossági kezdeményezésekben rejlő lehetőségeket. Például a zsinagógai körzetekben végezzenek szervezetfejlesztési, szervezetépítési feladatokat, projekteket. A zsinagógai körzetek közösségei az alulról szerveződés körei a zsidó közösségben. Ezt a közösségépítő, - fejlesztő tevékenységet megtehetik a nem-zsidó közösségekben is szakmai gyakorlataik során. Legyenek képesek közösségi akciókat, folyamatokat segíteni. A kölcsönös együttműködés révén egy adott közösségben együtt élő emberek problémafeltáró és megoldó erejét erősíteni, önszerveződő közösségeiket támogatni. A szociális hátrányok elleni eredményes fellépés érdekében legyenek képesek valódi társadalmi értékek hordozójaként alternatívákat felismerni és közösségi aktivitások kezdeményezésére javaslatot tenni. Tudjanak közvetítő szerepet vállalni a közösségek és a települési intézmények és szervezetek között. Az anti-diszkrimináció és empowerment elveit alkalmazni tudják.

„Cidkatcha Cedek” - A társadalmi igazságosság eszméje a budapesti Rabbiképző történetében

A nem felekezeti, hanem például állami, önkormányzati szociális ellátó rendszerek mint, Családsegítő-, Gyermekjóléti Szolgálat, fogyatékosokat ellátó intézmények, klubok, idősellátó intézmények, például idősgondozó központ, klub, idősek otthonai, hajléktalanokat ellátó intézmények, szervezetek mellett a zsidó közösség alapítványai, szociális ellátórendszerei állandó gyakorlati helyek. A gyakorlatok a szociális munka elmélete keretében tanultakkal tartalmilag szerves egységet alkotnak. Így az elméleti képzésen alapulva épül fel a gyakorlati képzés szerkezete, alakulnak ki a gyakorlati képzés moduljai és szintjei.

A zsidó közösségben kiépültek a legváltozatosabb típusú szociális ellátórendszerek. Minden zsidó egészségügyi és oktatási intézmény is szoros kapcsolatot ápol szakunk gyakorlókainak képzésében. A Zsidó Szeretkórházban működő mentálhigiénés csoportban, vagy a zsidó közösség bentlakásos idősothonaiban, mint az idősklubokban kezelt idős Holokauszt túlélők szociális problémáira, speciális szükségleteiben tud együttműködni a Szakon végzett szociális munkás, de iskolai szociális munkásként vagy közösségszervezőként is. A hallgató a zsidó történelem, filozófia és hitéleti oktatás keretében tanultakkal felvértezve érkezik a gyakorlati oktatásba. Így történik ez akkor is, ha a Magyarországi Zsidó Szociális Segély Alapítvány gyermekjóléti osztálya vagy a Mazsihisz-BZSH szociális osztályán keresztül kerül a hallgató kapcsolatba a közösség gyermekeket nevelő családjával, akár a zsidó iskolákban. Az összes zsidó intézményben (például a Joint-MAZS-ban, az Israel Sela Fogyatékos Otthonban és a Szeretkórház hospice részlegében is) nagy számban volt hallgatóink dolgoznak, így teljesen természetes a kapcsolat. Általában a hallgatók önként dönthetik el, hogy a zsidó közösség intézményeiben vagy egy állami-önkormányzati, esetleg más felekezetben, alapítványban szeretnék a gyakorlatukat eltölteni. Lehetősége van a hallgatóknak, hogy maguk döntsék el érdeklődési és személyes elkötelezettségük alapján, hogy hol szeretnék gyakorlataikat eltölteni. Megfigyelésünk szerint gyakran az is előfordul, hogy a zsidó intézményrendszert már ismerő hallgatók, akik esetleg zsidó háttérű családból származnak, szívesen töltik gyakorlataikat nem zsidó intézményrendszerben, és fordítva. Ezeket a választásokat teljes mértékben rábízuk a hallgatóink döntésére, miközben a gyakorlatot szervező és egyéb stúdiumok tanáraival folyamatosan konzultálhatnak, tájékozódhatnak. Erre már első évfolyamtól az önkéntes munkában megtapasztaltak is segíthetik a hallgató döntését. A szakmai gyakorlat célja, hogy a hallgatók a zsidó felekezet szociális ellátórendszerének alaptípusaiban ismerkedjenek a rendszer működésének feltételeivel, az általuk nyújtott szolgáltatásokkal. E munka során a hallgatók sajátítsák el a problémamegoldáshoz szükséges eszközök, módok és források ismeretét és kreatívan sajátítsák el a probléma megfogalmazásának képességét a szociális munka alapértékei, a Szociális Munka Etikai Kódexe és a keresztény-zsidó etika keretein belül.

Azok a diszkriminált emberek, akik a zsidó közösségben élnek vagy zsidó származásúak, a szociális szükségleteikben és ellátásaikban olyan speciális kérdések is felmerülnek, mint a félelem a zsidó-ellenes reakcióktól. A szociális munkások képzésében nagy hangsúlyt fektetünk az olyan kompetenciák elsajátítására, melyek többek között a Holokauszt trauma

„Cidkatcha Cedek” - A társadalmi igazságosság eszméje a budapesti Rabbiképző történetében

és az antiszemitizmus kontextusában vizsgálja a rászorult, kiszolgáltatott embereket (idősek, gyermekek, családok) helyzetét. A különböző szociális, egészségügyi, oktatási, foglalkoztatási, jogi, pszichológiai problémákkal szembesülő zsidó és zsidó háttérű emberek speciális hozzáállást, ellátást igényelnek. Sokszor például azért nem kérnek segítséget az állami, önkormányzati szolgáltatásokat nyújtó intézményektől, mert tartanak, félnek, hogy kiderül zsidó származásuk. A diktatúrák és háborúk következtében a zsidó közösségekben a hagyományok megszakadtak, valamint a családok szekularizálódásához vezetett. A holokauszt okozta zsidó identitásválságok, elhallgatások és elrejtőzések, valamint a második világháborút követő materialista-ateista szemlélet következtében jelentkező speciális zsidó identitási sémákról való tudást csak ebben az intézményben kapnak a szociális munkások. A magyarországi intézményrendszerben (és nem kizárólag a zsidó intézményrendszerben) szükség van olyan értelmiségiekre, akik ezt a speciális ismeretkört minden korábbinál alaposabban ismerik.

Változást az 1990-es évek megélnéknélkülő vallás iránti érdeklődése hozott, ám a kieső évtizedek vallási szocializációját – lokális közösségi és családi szinten – már nem sikerülhetett pótolni. Ugyanakkor, ha más nem, de zsidó származásuk és családi történetük, holokauszt traumájuk több generáción keresztül érezteti hatását. Mivel a trauma generációkon át öröklődik, így egyre több már a negyedik generációs holokauszt túlélő. A zsidó ifjúság többsége szekuláris környezetben nevelkedett, első vallási élményét többnyire az OR-ZSE-n szerzi. A Felekezeti Szociális Munkás alapszakra felvételt nyertek esetében is így van.

A Szak végzettjei alkalmasak lesznek a speciális szociális problémákkal megküzdési kénytelen emberek érzékeny és empátikus megértésére. Valamint e speciális tudományos ismeretek terjesztésére és önálló kutatásra. Az egyik legfontosabb, meghatározó érték, vízió és misszió, mely a szociális munkás képzés minden aspektusát áthatja, az inkluzív társadalom megvalósítása.

20 éve működik a szociális munkás képzést az OR-ZSE-n. Ez a két évtized rövid idő egy egyetem életében, mégis már jól kirajzolódottak ennek a képzésnek a tendenciái, értékei, erősségei és azok a területek, amin még lehet javítani. Alumni kutatások alapján az elmúlt 20 évben a végzetek nagy többsége szakmailag sikeres ember lett. És ez az egyik legjobb mérőeszköz a munkának. Volt, aki a szociális szakmában helyezkedett el és volt, aki más irányt vett. A végzetek megtalálhatóak a zsidó szociális ellátórendszer szinte összes intézményében. A neológ újpesti és az ortodox alma utcai idősothonok vezetői is a Felekezeti Szociális Munkás Szakon szereztek diplomát. A Szak szociális munkásai megtalálhatóak a Szeretkórház hospice részlegétől a Máz-Joint alapítványig, a Hitközség szociális osztályán keresztül a Lauder iskoláig. Nagyon fontos megemlíteni, hogy nem csak a zsidó, de a többségi társadalom intézményrendszerében is dolgoznak végzetek, például az ENSZ menekültügyi szervezeténél, a Baptista Szeretetszolgálatnál, állami kórházban, hajléktalan-szállón, egy végzett például logisztikai feladatokat lát el a BRFK-n, mint rendőr

„Cidkatcha Cedek” - A társadalmi igazságosság eszméje a budapesti Rabbiképző történetében

főtiszt. Több végzett él külföldön például Norvégiában, de Izraelben is többen, ahol az OR-ZSE szociális munkás diplomát elismeri az izraeli munkaügyi hivatal. Egy a Szakon végzett hallgató Londonban lett szociális munkás, ahol a diplomát szintén hivatalosan is elismerik. Több szociális munkás továbbtanult és a mesterképzést is sikeresen megkapták az ELTE-n vagy a SOTE-n is. Van olyan hallgató, aki a szociális munkás szakon kezdte pályafutását és ma már az ELTE Társadalomtudományi Kar PhD, doktori fokozat birtokosa, és olyan is, aki jelenleg az OR-ZSE doktori iskolájában tanul. Legfőbb értéke a képzésnek, hogy a zsidó hagyományoknak megfelelő értékrendszerben képezünk embereket. Az egyik legfontosabb a zsidó biblia 613 parancsolata közül, vagyis Micvák közül, a jócselekedetek és a Cedaka gyakorlása. Ez tulajdonképpen mai szóhasználatmal a társadalmi igazságosság, a szolidaritás terjesztése a társadalomban, hogy jöjjön létre egy inkluzív társadalom.

Epilógus

A Rabbiképző könyvtárában ma több, mint 100 végzett szociális munkások által írt záró szakdolgozatot olvashatunk. Feltűnő, hogy milyen változatos és magas színvonalon írták meg munkáikat a családterápiától és a Holokauszt túlélők gondozásától a szenvedélybetegségekig, a zsidó árvaház történetétől a zeneterápiáig, vagy a paraolimpiától a gyermekvédelemig és a fogyatékosügyig rengeteg érdekes témában születtek kitűnő szakdolgozatok. A Rabbiképző szép dísztermében ma a falon ott látható a sok tudós és bölcs rabbiról, tanárról, rektorról készült korabeli festmény. Ott látom például a fent említett Bacher Vilmost. Mit szólna például Ő, ha látna most minket, ő aki 1877-től tanított itt 36 éven keresztül, amikor a Rabbiképző az aranykorát élte. Amikor túlzás nélkül állítható volt, hogy ez az intézmény világszínvonalú volt a maga nemében. A Wissenschaft des Judentums mozgalomnak, amely a tudományosság és a zsidó vallási hagyományok ötvözését jelentette, az egyik legjelesebb világhírű képviselője volt Bacher. Mit szólna ez a hatalmas tudású ember a mai munkánkról? Vigyük tovább ezt a gondolat kísérletet. Ha most Ő itt lenne közöttünk, akkor tudná, amit szerencséjére nem élt meg, hogy az elmúlt 140 évben egy évre szűnt meg a tudományos élet ebben az intézményben, 1944-ben, amikor e falak között, itt járt Adolf Eichmann SS főtiszt. Hatalmas veszteséget szenvedett akkor az egész zsidóság, olyan fájdalmat, melyet azóta sem tudtunk kiheverni. Itt az épületben is egy deportáló tábor működött, ahonnan a halálba küldték a zsidókat. Csodás módon, azonban, 1945-ben újraindult a tudományos élet. Ha ezt mind tudná Bacher Vilmos és azt is, hogy ezek után a szocialista diktatúra, hogyan morzsolta fel még a maradék zsidóságot is, biztos, hogy megértené a mai Rabbiképzőt. Ha mindezt tudná Bacher vagy a többi nagy tanítómesterünk, akkor valószínűleg elismeréssel néznék, hogy mindenek ellenére folytatjuk a hagyományokat. Van hova fejlődni, de továbbvisszük azokat az értékeket, amit nagyra becsült elődeinktől kaptunk. A Wissenschaft des Judenthums elvei és értékei tartották és tartják életben ezt a közösséget és Intézményt.

Dr. Háberman Zoltán, PhD

„Cidkatcha Cedek” - A társadalmi igazságosság eszméje a budapesti Rabbiképző történetében

A Szerzőről:

Háberman Zoltán, PhD, egyetemi docens, az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem Szociális Munka és Társadalomtudomány tanszékének vezetője. Tudományos doktori fokozatát 2012-ben szerezte. Fő kutatási területe a judaizmus társadalometikai vonatkozásainak vizsgálata mind az elméletben, mint a mindennapi gyakorlatban, de foglalkozik a zsidó baloldali ellenállási mozgalom történetével a Holokauszt idején, valamint a magyar ajkú Holokauszt túlélők sorsával a modern kori Izraelben. Az OR-ZSE-n kívül oktat az ELTE-n is, valamint vendégelőadóként tanított a hollandiai Hanze Egyetemen, az ottani szociális munka tanszék felkérésére.

About the Author

Zoltan Haberman, PhD associate professor and the head of the Social Work and Sociology Department at the Jewish Theological Seminary – University of Jewish Studies in Budapest. In his dissertation (2012) he focuses on the immanent aspects of social ethic in Jewish tradition. His main interests also include the history of the Jewish resistance movement during the Holocaust and the fate of the Hungarian speaking Holocaust survivors in the modern State of Israel. Beside the JTS – UJS he is the lecturer of the Eotvos Lorand University of Budapest, and as a guest lecturer he taught in the Hanze University in the Netherlands.

Útmutatás azok számára, akik a cikket idézni kívánják:

HÁBERMAN Zoltán 2016 „Cidkatcha Cedek” - A társadalmi igazságosság eszméje a budapesti Rabbiképző történetében *Yerusha. Zsidóság és kulturális antropológia. Online folyóirat. 2016/2.*

url:

„Cidkatcha Cedek” - A társadalmi igazságosság eszméje a budapesti Rabbiképző történetében

ABSZTRAKT

A zsidóság évezredek óta élni tudó, az üldözések ellenére fennmaradó közösségek titka a megújulni kész, de alapvető értékeit soha fel nem adó elv, mint pl. a *Wissenschaft des Judenthums* elvei és értékei. A *Wissenschaft des Judenthums* mozgalomnak, amely a tudományosság és a zsidó vallási hagyományok ötvözését jelentette, az egyik legjelesebb világhírű intézménye volt az 1877-ben alapított Rabbiképző. Az Intézmény aranykora és tudományos világhíre után azonban a Holokauszt kegyetlen rombolása következett. A rendszerváltás után, az 1990-es évekre egy többszörösen is kegyetlenül, fizikai létében is üldözött, identitását titkolni, asszimilálódni kényszerült közösséget találunk, amelynek azonban még mindig központi szereplője a Rabbiképző volt. Az üldözések ellenére, a zsidó Holokauszt túlélők, a második, harmadik generációval együtt, a hagyományokat gyorsan feltámasztották, és a zsidó közösség újból aktív, hamvaiból feltámadt, szervezett közösséggé vált a 90-es évekre. Ennek egyik jele, hogy a Rabbiképzőből Egyetem lett különböző szakokkal. A zsidó közösség, de egyben a tágabb társadalmi környezet szellemi központjává vált az immár Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem. Ennek a folyamatnak a része, hogy 1995-ben megindult a zsidó szociális munkások felsőfokú képzése. Ez a társadalmi igazságossággal foglalkozó, emberi jogi szakma részévé vált a Zsidó Egyetemnek, hiszen a legalapvetőbb zsidó értékeket képviseli. Immáron a társadalometikai kérdések műhelyeként a szociális munka szak is fémmjelzi a Rabbiképző értékvilágát.

ABSTRACT

“Tzidkatkha Tzedek.” – The Principal of Social Justice in the History of the Rabbinical Seminary in Budapest

The secret of the survival of the Jewish communities persecuted for thousands of years is the constant ability for renewal and its principal of fidelity to its basic values. The so-called *Wissenschaft des Judenthums* movement represented such values. Its main goal was to merge Jewish tradition with scholarship. One of its outstanding institutions was the Rabbinical Seminary in Budapest, founded in the year of 1877. The Golden Era of the Seminary and its world famous scholarship followed by complete devastation caused by the most tragic event of the 20th century, the Holocaust. The socialist era did not assist to revive Jewish life for obvious reasons. Despite of all these unprecedented hardships, the first, second and third generations of Holocaust survivors managed to establish a well-organized community after the political changes in the early 1990s, in which spiritual center remained the Rabbinical Seminary that soon became a University with more faculties, accredited by the Hungarian State. As a part of this intellectual development, the training of Jewish social workers was launched in 1995. This profession that main focal points are social justice and human rights, became the integral part of the Jewish University. As a workshop of social ethics, the training of Jewish social workers hallmarks the basic values of the Jewish Theological Seminary – University of Jewish Studies.

Dr. Háberman Zoltán, PhD

**„Cidkatcha Cedek” - A társadalmi igazságosság eszméje a budapesti
Rabbiképző történetében**

URL: <http://yerushaonline.com/content/?v=hi41pla06>